

Družinsko izobraževanje MeTURA-Nazaj h koreninam,
terapevtsko družinsko vrtnarjenje in terapevtsko družinsko
kuhanje za samostojnejše življenje odraslih družinskih članov z
motnjami v duševnem razvoju

POVZETEK POROČILA ŠTUDIJE O1

O1, Študija priložnosti vseživljenjskega učenja družin in
njihovih odraslih družinskih članov z motnjami v duševnem
razvoju v konceptu približevanja ponudbe VŽU njihovemu
domu

Pripravil Izobraževalni center Geoss d.o.o., (Slovenija) skupaj z Zvezo Sožitje
(Slovenija), Danilo Dolci (Italija), UOSIKAZU (Hrvaška) and Thrive (Velika Britanija)

KAZALO

1 UVOD	4
2 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA SLOVENIJA	6
2.1 ŠOLANJE IN USPOSABLJANJE ZA ODRAŠLE OSEBE Z MONJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU	6
2.2 VSEŽIVLJENSKO UČENJE OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU	7
2.3 PROGRAMI VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA ZA OSEBE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU, KI JIH PONUJAJO ZVEZA SOŽITJE IN VARSTVENO DNEVNI CENTRI	7
2.4 ANALIZA VPRAŠALNIKA	10
2.5 LITERATURA IN VIRI	11
3 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ITALIJA	13
3.1 ŠOLSTVO IN USPOSABLJANJE, KI JE NAMENJENO ODRASLIM OSEBAM Z MOTNJAM V DUŠEVNEM RAZVOJU V ITALIJI	13
3.2 IZOBRAŽEVANJE KOT VKLJUČEVANJE	13
3.3 VSEŽIVLJENJSKO UČENJE OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU	14
3.4 DOBRE PRAKSE	15
3.5 POVZETEK VPRAŠALNIKA	16
3.6 LITERATURA IN VIRI	18
4 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA HRVAŠKA	19
4.1 ANALIZA VPRAŠALNIKA	22
4.2 LITERATURA IN VIRI	23
5 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA VELIKA BRITANIJA	24
5.1 TRENUTNO STANJE V VB	24
5.2 PODPORA V VB	24
5.3 PRIHODNJI FOKUS - SPODBUJANJE SAMOSTOJNEGA ŽIVLJENJA IN SOCIALNE INTEGRACIJE	25
5.4 PRILOŽNOSTI IZOBRAŽEVANJA ZA ODRAŠLE DRUŽINSKE ČLANE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU	25

5.5 POVZETEK VPRAŠALNIKA	27
5.6 LITERATURA IN VIRI	28
6 ZAKLJUČEK	29

1 UVOD

“MeTURA – Nazaj h koreninam” je projekt, ki poteka v okviru ERASMUS+ programa, znotraj ključnega ukrepa KA2, sodelovanje za inovacije in izmenjavo dobrih praks. Cilj projekta je izboljšati kakovost življenja odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju preko izvajanja aktivnosti vseživljenjskega učenja (VŽU). Aktivnosti VŽU se nanašajo na vse izobraževalne aktivnosti, ki potekajo tekom celotnega življenja posameznika s ciljem izboljševanja znanja, spretnosti in kompetenc posameznika.

Znotraj projekta se projektni partnerji osredotočajo na aktivnosti družinskega terapevtskega vrtnarjenja in terapevtskega kuhanja. Te aktivnosti bodo pripomogle k večji samostojnosti odraslih družinskih članov z motnjami v duševnem razvoju (ODČMD).

Projekt, ki se je pričel oktobra 2018 bo trajal 35 mesecev v sodelovanju z neprofitnimi organizacijami iz Slovenije, Velike Britanije, Hrvaške in Italije. Sodelujoče organizacije so: Izobraževalni center Geoss d.o.o. (Slovenija), Zveza Sožitje (Slovenija), Danilo Dolci (Italija), UOSIKAZU (Hrvaška) in Thrive (Velika Britanija). Z izvedbo Družinskega izobraževanja MeTURA bodo partnerske organizacije razširile svojo ponudbo vseživljenjskega učenja za svoje uporabnike – ranljive odrasle skupine. Znotraj projekta želijo partnerske organizacije razviti orodja in vire, ki bodo izobraževalcem in družinam omogočile čimbolj izkoristiti priložnosti vseživljenjskega učenja, ki ga ponujajo aktivnosti terapevtskega vrtnarjenja in terapevtskega kuhanja.

V predpripravah projekta so projektni partnerji zaznali, da večina odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju živi doma z svojimi družinami in da bi vsaki družini koristilo, če bi bila vključena v procese vseživljenjskega učenja, ki bi bili posebej prilagojeni za njo. Namen študije O1 je raziskati priložnosti za vseživljenjsko učenje družin in njihovih ODČMD v njihovem domačem okolju. Namen študije je priskrbeti informacije, ki bodo koristile pri razvoju novega znanja in andragoškega orodja za izobraževalce, ki bodo lahko, na podlagi rezultatov študije, razvili metodo izobraževanja Družinsko izobraževanje MeTURA-Nazaj h koreninam za izvajanje družinskega terapevtskega vrtnarjenja in terapevtskega kuhanja za bolj samostojno življenje ODČMD.

Znotraj O1 študije se je v vseh partnerskih državah izvedel tudi vprašalnik s katerim so partnerske organizacije želele ugotoviti, če se družine in ODČMD udeležujejo aktivnosti VŽU in katere, in če se jih ne udeležujejo kaj je razlog za to. Poleg tega

se je ugotavljalo ali bi družinski člani izvajali aktivnosti skupaj s ODČMD in bolj natančno, če bi jih interesiralo, da se udeležijo aktivnosti terapevtskega vrtnarjenja in terapevtskega kuhanja in kakšen dobrobit vidijo v teh aktivnostih.

Vprašalnik je bil razdeljen na tri dele; prvi del je vseboval splošna vprašanja o družini, drugi del je vseboval 12 zaprtega tipa vprašanj na katera je odgovarjala cela družina, tretji del pa je bil namenjen ODČMD in je bil sestavljen v lahko berljivi obliki.

V tem poročilu partnerske organizacije predstavijo razmere v svoji državi na področju vseživljenjskega učenja in šolanja oseb z motnjami v duševnem razvoju, ter rezultate vprašalnika.

2 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA SLOVENIJA

V nacionalnem poročilu za Slovenijo so predstavljene formalne možnosti šolanja za osebe z motnjami v duševnem razvoju, katere so njihove možnosti po zaključku formalnega izobraževanja in ponudba VŽU za omenjeno ciljno skupino. Predstavljeni so tudi rezultati vprašalnika, ki je bil izveden v Sloveniji.

2.1 ŠOLANJE IN USPOSABLJANJE ZA ODRASLE OSEBE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Izobraževalni programi za osebe z motnjami v duševnem razvoju se v Sloveniji delijo na:

- **obvezni in nadaljevalni program do 18. leta:** obvezni del traja devet let in vključuje tri stopnje: prvo (I.), drugo (II.) in tretjo (III.) in nadaljevalni del, ki traja tri leta in vključuje četrto (IV.) stopnjo. Vključitev v ta del programa za učenca ni obvezna.
- **nadaljevalni program od 18. do 26. leta – raven Učenje za življenje in delo:** vključuje peto (V.) in šesto (VI.) stopnjo. Vključitev program ni obvezna. (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2014).

Učenci zaključijo obvezno šolanje, ko obiskujejo program na vsaki od prvih treh stopenj tri leta. Ko zaključijo šolanje na drugih ravneh prejmejo certifikat z opisanimi doseženimi cilji in priporočili za nadaljni razvoj. Ko končajo raven Učenje za življenje in delo, prejmejo certifikat z ocenjenim nivojem doseženega razvoja, opisom njihovega znanja in predlogi za uspešno vključevanje v družbo in delo.

Znotraj projekta se projektni partnerji osredotočajo na odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju. Odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju so osebe za katere je značilna omejitev tako intelektualnega delovanja kot prilagojenega vedenja ter se kaže v pojmovnih, socialnih in praktičnih spretnostih prilagajanja.

Področje izobraževanja odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju v Sloveniji še vedno potrebuje nekatere izboljšave. Pogosto želje, potrebe in interesi za nadaljne izobraževanje oseb z motnjami v duševnem razvoju niso upoštevane. Kot vsi ljudje, se tudi osebe z motnjami v duševnem razvoju razlikujejo glede na sposobnosti zaradi česar je potreben individualen pristop, ki upošteva potrebe in sposobnosti vsakega posameznika (vrtec Litija, 2012).

2.2 VSEŽIVLJENSKO UČENJE OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

V Sloveniji je področje vseživljenskega učenja oseb z motnjami v duševnem razvoju vključeno v področje socialnih zadev. Člen 17. Zakona o socialnem varstvu pravi, da celovita skrb za odraslo telesno in duševno prizadeto osebo, razvijanje individualnosti in harmoničnega vključevanja v skupnost in okolje ter ohranjanje pridobljenih znanj in razvoj novih sposobnosti spadajo v okvir socialno varstvenih storitev (Zakon o socialnem varstvu 1992, 17. čl.). To pomeni, da je tudi zadovoljevanje potreb po nadaljnjem izobraževanju oz. VŽU oseb z motnjami v duševnem razvoju. Prav tako 10. člen Zakona o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI, 10. čl.) pravi, da imajo, za zagotavljanje socialnega vključevanja v skupnost, invalidne osebe pravico do storitev socialnega vključevanja, ki jih zagotavljajo izvajalci storitev socialnega vključevanja z namenom enakovrednega in enakopravnega sobivanja invalidov in neinvalidnih oseb v skupnosti. Člen 10. posebej izpostavi VŽU kot storitev socialnega vključevanja.

Osebe z motnjami v duševnem razvoju v Sloveniji se lahko udeležujejo aktivnosti VŽU večinoma znotraj varstveno dnevnih centrov (VDC). Drugi pomembni akter na tem področju so nevladne organizacije med katerimi je najbolj znana Zveza Sožitje, ki je partner v tem projektu. Zveza Sožitje povezuje 51 lokalnih društev Sožitje po celi Sloveniji in društvo Specialne olimpijade Slovenije.

2.3 PROGRAMI VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA ZA OSEBE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU, KI JIH PONUJAJO ZVEZA SOŽITJE IN VARSTVENO DNEVNI CENTRI

Aktivnosti Zveze Sožitje

Zveza Sožitje nudi različne programe VŽU za osebe z motnjami v duševnem razvoju. Usposabljanje za samostojno, aktivno življenje in delo oseb z motnjami v duševnem razvoju vključuje učenje samostojne skrbi za samega sebe, seminarje za dekleta in fante, zagovorništvo, izkustvene tabore. Program je zastavljen na način, da osebe z motnjami v duševnem razvoju uči kako skrbeti zase, kako sprejemati odločitve o pomembnih zadevah, jih nauči zagovorništva in postati zaveden svojih pravic in dolžnosti kot odrasla oseba. Cilj programa je enakovredno vključevati osebe z motnjami v duševnem razvoju v vsakodnevno življenje in da prepoznajo svojo pravico sprejemanja odločitev o sebi in prav tako obveznosti, ki izhajajo iz te pravice (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje n.d.).

Znotraj programa nudijo tudi računalniška usposabljanja, kampiranje v naravi, izkustveni tabori ob morju, športni tabori, umetniški, ipd. Ponujajo delavnice, seminarje ali izkustvene tabore kjer udeleženci pridobijo novo znanje in/ali utrdijo svoje obstoječe znanje in veščine. Te so pomembne za njihovo vključevanje v vsakodnevno življenje in delo.

Na izkustvenih taborih posamezniki pridobijo veščine kako kakovostno preživljati prosti čas, kako skrbeti za svojo fizično kondicijo in zaradi lokacije in posebnih okoliščin so prav tako prisiljeni komunicirati drug z drugim in skupno sprejemati odločitve.

Del programa je tudi Abilimpiada Slovenija in MATP igre (*Motor Activities Training Program*). Abilimpiada je olimpijada v veščinah, navadah, delovnih sposobnostih in vesplošni socializaciji. Je dogodek tekmovalne narave, ki povezuje invalidne osebe vseh kategorij, vključno z osebami z motnjami v duševnem razvoju. Tekmovalci tekmujejo v kategoriji zaposljivosti in prostočasnih aktivnosti v katerih predstavijo svojo kreativnost, znanje in kompetence. MATP je program za ohranjanje ali razvoj psihofizičnih sposobnosti oseb z težjo motnjo v duševnem razvoju.

Udeležba v teh programih pomaga osebi z motnjami v duševnem razvoju, da se zave svojih sposobnosti in si dvigne nivo samozavesti. Z samostojno udeležbo na seminarjih in delavnicah dokažejo sami sebi in drugim da so sposobni več, kot jim je družba včasih pripravljena priznati (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje n.d.).

Drugi VŽU programi, ki jih ponuja Zveza Sožitje so informativne in založniške dejavnosti. Objavljajo različne tiskane materiale s katerimi informirajo uporabnike – osebe z motnjami v duševnem razvoju in njihove družine o najnovejših raziskavah na področju dviga kakovosti njihovega življenja. Pogosto je pomanjkanje informacij, ki so razumljive in prilagojene za osebe z motnjami v duševnem razvoju. Na račun tega so manj vključeni v izobraževalni proces. Ravno zato je informativna in založniška aktivnost pomemben vidik VŽU za osebe z motnjami v duševnem razvoju (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje n.d.).

Zveza Sožitje izvaja športne aktivnosti za osebe z motnjami v duševnem razvoju preko nevladne organizacije Specialna olimpijada Slovenije, ki skrbi za ohranjanje psihofizičnih sposobnosti in socializacijo. Njihov slogan je: "Pustite mi zmagati, če pa ne morem zmagati, naj bom pogumen v svojem poskusu."

Spodbujanje kulturnih aktivnosti; Zveza Sožitje omogoča osebam z motnjami v duševnem razvoju, da predstavijo svoja umetnostna dela in rezultate celoletnega truda na področju kulture. S tem, ko predstavljajo svoje dosežke in sposobnosti na organiziranem kulturnem dogodku, osebe z motnjami v duševnem razvoju potrdijo kvaliteto svojega dela in kreativnost.

Zveza Sožitje na nacionalni ravni ponuja usposabljanja in izobraževanja za družine oseb z motnjami v duševnem razvoju.

Programi lokalnih društev Sožitje so raznoliki. Njihovo delo je odvisno od materialnih, prostorskih in človeških virov – prostovoljcev. Izvajajo programe kot so računalnike delavnice, delavnice za utrjevanje branja in pisanja, tečaji angleščine, plesne šole, tečaji plavanja, učenje socialnih veščin, delavnice za izdelovanje izdelkov iz različnih materialov, programi za zdrav življenjski slog, delavnice prve pomoči, ekskurzije, kuharski tečaji, ipd. (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje n.d.).

Aktivnosti varstveno dnevnih centrov

Programi VŽU, ki se izvajajo znotraj VDC so zapisani v njihovih letnih načrtih in se izvajajo glede na zanimanje in sposobnosti posameznika. Z vsakim uporabnikom in njegovim mentorjem v VDC najprej izvedejo pogovor, da določijo njegove želje in sposobnosti. Glede na to posamezniku pripravijo individualni načrt. V kolikšni meri bodo ti načrti uresničeni je odvisno od delovanja VDC – nekatera so bolj usmerjena v delovni proces, da se uporabniki naučijo izdelovati izdelke, vendar se večinoma VDC že zaveda pomembnosti vseživljenjskega učenja oseb z motnjami v duševnem razvoju in veliko pozornosti posvečajo tudi temo področju. Ponujajo vsebine za pridobivanje socialnih veščin, jih učijo zagovorništva, kakovostnega preživljanja prostega časa, računalniških veščin, tujih jezikov, kako se vključiti v lokalno skupnost. Naslavljajo teme kot so odnosi, ljubezen, imajo razne športne delavnice ipd. (Jordan Simončič, 2012).

Ker se prebivalstvo stara, so VDC polni, osebe z motnjami v duševnem razvoju pa so na čakalnih listah, da bi se lahko vključile. Država se ni prilagodila pravočasno na demografske spremembe zato veliko oseb z motnjami v duševnem razvoju po zaključenem šolanju ostane doma dokler se ne sprostijo mesto v VDC. To pomeni, da so izključeni iz procesa VŽU. VŽU v njihovem domačem okolju zato predstavlja alternativo rešitev, da osebe z motnjami v duševnem razvoju ne prekinajo z izobraževanjem.

2.4 ANALIZA VPRAŠALNIKA

Vprašalnik je izpolnilo 25 družin. Starost odraslih družinskih članov z motnjami v duševnem razvoju (ODČMD) je bila med 16 in 60 let, povprečna starost je bila 32 let. Starost njihovih staršev je bila med 36 in 78, povprečna starost je bila 55 let.

Glede na rezultate večina ODČMD, ki so sodelovali v vprašalniku, živi doma (96 %) in večina jih obiskuje VDC (64 %). Večina družin ima priložnost, da se udeležijo aktivnosti blizu doma (84 % družin). Te aktivnosti so večinoma športne aktivnosti in različne (vikend) delavnice. Najbolj pogost odgovor na vprašanje zakaj se ne udeležujejo aktivnosti je bil zaradi razdalje od doma (8 družin), sledil je odgovor zdravstveni razlogi (8 družin).

Večino družin bi zanimale aktivnosti vrtnarjenja in kuhanja (skoraj 60 %) toda v večini primerov se starši ne bi udeležili delavnice skupaj s svojim ODČMD (44 % bi se udeležilo delavnice skupaj z ODČMD).

Ko smo vprašali ODČMD o njegovem/njeni najljubši jedi, so bili odgovori preproste jedi kot je toast, testenine, pica in v 50 % jih ODČMD ne zna pripraviti sam, vendar bi si to želeli. Prav tako bi si želeli znati vzgojiti rastline, ki jih potrebujejo za pripravo jedi, saj bi jim to prineslo večjo neodvisnost in boljše počutje.

2.5 LITERATURA IN VIRI

Golob, A., 1998. Vseživljenjsko učenje – pravica in možnost za odrasle osebe z zmerno, težjo in najtežjo motnjo v duševnem razvoju. V *Vseživljenjsko učenje: Zbornik strokovnih prispevkov v obdobju 1994-1998*, ur. Alenka Golob, 15-20. Draga: Center Dolfke Boštjančič.

Jordan Simončič, A., 2012. Vseživljenjsko učenje odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju, master thesis. Celje: Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije.

Jurišić, B. D., 2006. Sožitje za starše oseb z motnjo v duševnem razvoju. Ljubljana: Zveza Sožitje.

Kuplen, S., 2018. Učenje učenja odraslih z motnjo v duševnem razvoju s pomočjo lahkega branja, master thesis. Dostop 8. 5. 2019, iz: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=127250>.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2014. *Posebni program vzgoje in izobraževanja*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Novljan, E. in Jelenc, D, 2000. Izobraževanje odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju. Ljubljana: Center Kontura.

Inštitut RS za socialno varstvo, 2017. Spremljanje izvajanja sotritev za odrasle v varstveno delovnih centrih in centrih za usposabljanje, delo in varstvo. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Zakon o socialnem vključevanju invalidov, 2018. Uradni list RS, št. 30/18. Dostop 20. 5. 2019, from: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7808>.

Zakon o socialnem varstvu, 1992. Uradni list RS, št. 54/1992. Dostop 10. 5. 2019, iz: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO869>.

Vrtec Litija, 2012. *Osnovne značilnosti oseb s posebnimi potrebami, ki imajo motnje v duševnem razvoju*. Dostop 10. 5. 2019, iz: <http://www.vrtec-litija.si/wp-content/uploads/2012/12/Osnovne-zna%C4%8Dilnosti-oseb-s-posebnimi-potrebami-ki-imajo-motnje-v-du%C5%A1evnem-razvoju.pdf>.

Zveza Sožitje, b.d. Programi. Dostop 8. 5. 2019, iz: <http://www.zveza-sozitie.si/nazaj-h-koreninam.html>.

3 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ITALIJA

V italijanskem nacionalnem poročilu so predstavljeni formalni načini izobraževanja odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju, njihove možnosti po zaključku formalnega izobraževanja in priložnosti za vseživljenjsko učenje. Predstavljeni so tudi rezultati vprašalnika, ki se nanaša na Italijo. Vprašalnik je bil izveden med družinam v katerih živijo odrasli družinski člani z motnjami v duševnem razvoju (ODČMD).

3.1 ŠOLSTVO IN USPOSABLJANJE, KI JE NAMENJENO ODRASLIM OSEBAM Z MOTNJAM V DUŠEVNEM RAZVOJU V ITALIJI

V Italiji država zagotavlja pravico do izobraževanja in usposabljanja do 18. leta starosti, kar pomeni 12 let od začetka prvega razreda osnovne šole. Otroci, ki imajo definirano invalidnost, imajo vpravico do vključitve v vrtec, poleg tega pa so otroci, ki imajo težjo kategorijo invalidnosti, upravičeni do bivanja v občinskih stanovanjih.

3.2 IZOBRAŽEVANJE KOT VKLJUČEVANJE

V Italiji vsi otroci s posebnimi potrebami obiskujejo šolo z ostalimi otroki. Pravzaprav so od leta 1977 zaprli skoraj vse šole, ki so jih včasih obiskovali samo otroci s posebnimi potrebami. Da bi lahko v šolah omogočili vključevanje otrok s posebnimi potrebami mora šola zagotoviti dodatne in posebne vire, ki so prilagojeni potrebam vsakega posameznega učenca s posebnimi potrebami:

1. zagotoviti morajo učitelja, ki je specializiran za delo z otroki s posebnimi potrebami,
2. zagotoviti asistenta za pomoč pri komunikaciji,
3. učencu morajo zagotoviti spremljevalca, ki mu bo pomagal pri osebni higieni in premikanju po šoli.

Pravice učencev s posebnimi potrebami:

1. pri reševanju testov imajo na voljo več časa, ali pa teste opravijo na drugačen način, kot njihovi sošolci,
2. lahko sledijo prilagojenemu programu, ki je drugačen od programa, ki ga imajo ostali učenci,

3. lahko se odločijo, ali bodo opravljali enake preizkuse znanja, kot njihovi sošolci, ali pa opravljajo prilagojene preizkuse.

3.3 VSEŽIVLJENJSKO UČENJE OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Strokovno usposabljanje za osebe z motnjami v duševnem razvoju je v Italiji v zapleteo in pogosto v nezadovoljivem položaju. V teoriji so želje, da bi imeli mladostniki z motnjami v duševnem razvoju po opravljeni osnovni šoli boljše pogoje za obiskovanje različnih strokovnih srednjih šol, kjer bi imeli ustrezno kvalificirane učitelje, ki bi omogočili integracijo mladostnikov. Največkrat pa se mladostniki s posebnimi potrebami vpisujejo v naravoslovne in klasične srednje šole in ne toliko v strokovne.

To je posledica več dejavnikov. Glavni dejavnik, ki vpliva na to, da se mladostniki s posebnimi potrebami ne vpisujejo na strokovne šole pa je ta, da so v mnogih regijah te šole slabo organizirane in nimajo specializiranega osebja, ki bi bilo dovolj usposobljeno za delo z mladostniki z motnjami v duševnem razvoju. Treba je poudariti, da takšne šole v Italiji vseeno obstajajo, ampak jih je zelo malo. Kljub temu pa je treba poudariti, da Italija že od leta 1970 podpira poklicno kvalifikacijo in vrhunsko delovno prakso.

Pravica, do strokovnega usposabljanja in izobraževanja oseb z motnjami v duševnem razvoju, je zapisana v 38. čl. italijanske ustave in pravi, da: » *Invalidi in handikapirane osebe imajo pravico do izobraževanja in poklicnega usposabljanja.*« Ustava se je v 60. letih spremnijala v prid invalidom in dodala bolj specifične opredelitve kot je skladnost med poklicnim usposabljanjem in splošnim izobraževalnim sistemom, profesionalna kvalifikacija invalidnih oseb, intervencije potrebne za zagotovitev pravice to poklicnega usposabljanja za invalide, pobude za poklicno prekvalifikacijo delavcev, ki so postali invalidni.

Ta zakon tudi določa, da morajo različne regije učencem s posebnimi potrebami, ki niso sposobni slediti splošnemu učnemu načrtu, nuditi različne dejavnosti v okviru centra za poklicno usposabljanje. Te dejavnosti pa morajo biti prilagojene usmerjenosti izobraževanja vsakega posameznika. V ta namen tudi centri za poklicno usposabljanje dobivajo ustrezno subvencijo in potrebno opremo. Te različne dejavnosti, ki so namenjene osebam s posebnimi potrebami so

prilagojene glede na njihove potrebe, saj so vključeni v skupne razrede ali posebne tečaje.

V Italiji je bil leta 1992 odobren zelo pomemben zakon, ki se nanaša na osebe s posebnimi potrebami, "Zakon 104". Ta je bil sprejet 5. februarja 1992 in je bolj znan kot zakon 104/92 in se nanaša na socialno vključevanje in pravice oseb s posebnimi potrebami. Prejemniki pomoči so torej osebe s posebnimi potrebami, poleg njih pa so do pomoči upravičeni tudi tisti, ki skrbijo zanje. Dejstvo je, da se avtonomija in socialna integracija dosežeta z zagotavljanjem ustrezne podpore osebam s posebnimi potrebami in njihovi družini. Ta podpora je lahko psihološke narave, psiho-pedagoške ali pa gre za tehnično pomoč pri vsakdanjih opravilih.

12. čl. zagotavlja pravico do izobraževanja oseb s posebnimi potrebami v skupnih razredih z ostalimi otroki, ter obiskovanje vrtca v skupnih oddelkih. Četudi imajo te osebe učne ali kakšne druge težave, jim te pravice ni mogoče odvzeti.

Po drugi strani pa se 17. čl. zakona nanaša na profesionalno usposabljanje, v skladu s katerim različne regije izvajajo vključevanje oseb s posebnimi potrebami v redne programe strokovnega usposabljanja javnih ali zasebnih centrov in zagotavljajo otrokom in mladostnikom, ki imajo težave z učenjem, pridobitev kvalifikacije tudi preko različnih specifičnih dejavnosti v okviru centra za poklicno usposabljanje. Najpomembneje je, da upoštevajo usmeritve, ki izhajajo iz izobraževalnih načrtov šole in so prilagojene vsakemu posamezniku. Tečaji poklicnega usposabljanja morajo biti prilagojeni in morajo upoštevati različne sposobnosti in potrebe oseb z motnjami v duševnem razvoju. Te osebe so torej lahko vključene v skupne razrede, ali pa se vpíšejo v posebne tečaje, ki so jim popolnoma prilagojeni.

3.4 DOBRE PRAKSE

Usposabljanje in zaposlitvene možnosti za osebe s posebnimi potrebami v 16-ih italijanskih regijah

Ta projekt je namenjen mlajšim osebam, starim od 18 do 40 let z motnjami v duševnem razvoju, ki so zainteresirani za vstop na trg dela.

V Italiji je približno 4 milijone in 360 tisoč oseb z motnjami v duševnem razvoju, kar je približno 7,2 % vsega prebivalstva. Po podatkih Državnega zdravstvenega

observatorija je v italijanskih regijah 18 % invalidnih oseb starih med 45 – 65 let, od tega je 23 % invalidnih moških in 14 % žensk zaposlenih.

Italiji se je odprla pomembna nova priložnost za invalidne osebe, ki iščejo delo. Prišlo je do novega razpisa UILDM – Italijanska unija za boj proti mišični distrofiji. To je v okviru projekta 'PLUS', ki je dal pobudo za socialno in poklicno vključevanje invalidov. Ta projekt je zmagal na prvem 'enotnem' razpisu za predloge, ki so bili predvideni v reformi tretjega sektorja in izdani novembra leta 2016, financirani s strani Ministrstva za delo in socialnih politik. Znotraj projekta so našli delo za 80 mladih invalidnih oseb (delo je dobilo 5 oseb v vsaki od 16-ih sodelujočih regij).

Projekt, ki je bil izveden skupaj s partnerjem *Movimento Difesa del Cittadino, Anas Punglia* – nacionalnem združenju za socialno ukrepanje in z združenjem *Atlantis 27*, je vključeval štipendije za usposabljanje na delovnem mestu, ki je trajalo 18 mesecev in se je odvijal v 16-ih regijah. Projekt je vključeval najmanj 5 invalidnih oseb, starih med 18 - 40 let (5 v vsaki regiji).

Projekt je vključeval dve glavni aktivnosti: pri prvi so udeleženci opravili 40 urni strokovni tečaj med katerim so imeli na voljo vsa potrebna orodja za spodbujanje osebne in socialne avtonomije, ter pridobitev ustreznega dela, ki ga lahko opravljajo. Kasneje pa so jim pomagali pri zaposlovanju v podjetjih, zadrugah ali javnih ustanovah, kjer so imeli 30 urno usposabljanje, da so lahko teoretično znanje prenesli v praktično. Vsakemu udeležencu so zabeležili tudi stopnjo njihove sposobnosti in samostojnosti, da bi si lahko v prihodnosti ustvarili življenjepis in poiskali pripravništvo, ki jim najbolj ustreza. Druga dejavnost pa se je nanašala na izvedbo okrogle mize, ki so jo vodili invalidi, ter debatirali o pogojih in težavah pri vstopu na trg dela. Te dejavnosti se je udeležilo 32 oseb izmed 80-ih izbranih.

3.5 POVZETEK VPRAŠALNIKA

Vprašalnik je izpolnilo 22 družin, v katerih imajo odraslega družinskega člana z motnjami v duševnem razvoju (ODČMD) in je star med 18 in 81 let (njihova povprečna starost je 49,5 let). Starost prvega starša je bila med 52 in 92 (povprečje 64 let), starost drugega starša pa je bila med 54 in 88 let (povprečje 64,5 let).

Glede na rezultate malo manj kot polovica ODČMD, ki so sodelovali pri vprašalniku živi doma (46 %), večina pa jih obiskuje dnevni center ali neko skupno aktivnost (64 %). Večina družin in ODČMD imajo priložnost, da se skupaj udeležijo

kakšne skupne dejavnosti (57 %), med katere sodijo predvsem športne aktivnosti, izleti in kuharske delavnice. Kot najpogostejši razlog, zakaj se družine ne udeležujejo skupnih aktivnosti je 12 družin navedlo, da je premalo priložnosti in ne dovolj pestra izbira. Drugi najpogostejši razlog, ki so ga navajali pa je bilo povezano s prevsioko ceno teh aktivnosti. Rezultati vprašalnika kažejo na to, da bi bilo potrebno razširiti ponudbo in uvesti nove dejavnosti, da bi družine imele boljše možnosti, da se udeležijo vseživljenjskih izobraževalnih procesov.

Skoraj vse družine in ODČMD (91 %) bi bile zainteresirane za skupno vrtnarjenje in kuhanje, prav tako pa se večina staršev (73 %) želi udeležiti delavnic z ODČMD.

Ko smo povprašali ODČMD o njihovem najljubšem obroku, so navajali sofisticirane jedi, ki jih v večini primerov znajo sami pripraviti. Aktivnosti povezane s kuhanjem bi se radi udeležili, ker si želijo ustvarjati nove recepte, pridobivati nova kuharska znanja in ker takšne dejavnosti povečujejo samostojnost in zagotavljajo boljše počutje.

3.6 LITERATURA IN VIRI

http://www.disabilitaintellettive.it/index.php?option=com_content&task=view&id=553&Itemid=70

<https://www.disabili.com/lavoro/articoli-lavoro/formazione-e-opportunita-di-lavoro-per-persone-con-disabilita-in-16-regioni-italiane>

<https://www.disabili.com/legge-e-fisco/speciali-legge-a-fisco/legge-104-disabili>

<http://www.filo.unioncamere.it/P42A4442C4439S0/Normativa.htm>

4 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA HRVAŠKA

Na Hrvaškem je izobraževanje odraslih pomemben sestavni del izobraževalnega sistema, kar je zapisano v številnih pomembnih strateških dokumentih države. Danes se dejavnosti izobraževanja odraslih odvijajo znotraj Agencije za poklicno izobraževanje in izobraževanje odraslih. Na Hrvaškem izobraževanje odraslih vključuje vse oblike izobraževanja posameznikov, ki so starejši od 15 let. Zakon določa, da izobraževanje odraslih temelji na načelih vseživljenjskega učenja, racionalni uporabi izobraževalnih možnosti, razpoložljivosti izobraževanja za vse pod enakimi pogoji in v skladu z njihovimi zmožnostmi. Imeti morajo svobodo in avtonomijo pri izbiri vsebine, treba je spoštovati različnost in inkluzijo, vključiti poklicne in moralne odgovornosti andragoškega osebja, zagotoviti kakovost izobraževalnih ponudb in spoštovati vsakega posameznika.

Na Hrvaškem deluje več kot 500 različnih institucij, ki izvajajo programe izobraževanja odraslih. Le nekaj izmed teh institucij pa izvaja programe s katerimi je mogoče pridobiti znanje in spretnosti na specifičnem področju dela. V zadnjih desetih letih se je začelo pogosteje razpravljati o problemu izključenosti invalidov iz skupnosti in o spodbujanju socialnih inovacij in poskušanju vključevanja teh oseb v družbo in pojavila se je potreba po razvoju programov izobraževanja odraslih z motnjami v duševnem razvoju. Področje vseživljenjskega učenja za invalide na Hrvaškem vključuje razlikovanje med formalnim in neformalnim izobraževanjem, kjer je jasno opredeljen način priznavanja neformalno pridobljenega znanja.

➔ Formalno izobraževanje se nanaša na vključevanje oseb z motnjami v duševnem razvoju v redno izobraževanje in sicer z uporabo vključujočih praks, ki temeljijo na človekovih pravicah.

Glavna oblika izobraževanja za učence z motnjami v duševnem razvoju je bilo tradicionalno izobraževanje v posebnih izobraževalnih ustanovah (posebne šole ali posebni oddelki), v katerih so otroci s posebnimi potrebami ločeni od ostalih otrok. Včasih so otroke z motnjami v duševnem razvoju pošiljali v posebne ustanove, stran od družine, kar se je izkazalo za neuporabno metodo, saj otroci niso izpolnili vseh svojih potencialov in niso bili integrirani v družbo.

Zelo veliko je k vključevanju otrok z motnjami v duševnem razvoju v redni izobraževalni sistem pripomogla Deklaracija o človekovih pravicah iz leta 1948, ter tudi drugi mednarodni in nacionalni dokumenti, ki so bili sprejeti kasneje. Med njimi je zelo pomembna Konvencija Združenih Narodov, ki veliko govori o pravicah invalidov. Na podlagi te konvencije je bila sprejeta tudi Nacionalna strategija za izenačevanje možnosti za invalide od leta 2017 - 2020. Njen cilj je predvsem napredek in varovanje pravic invalidnih oseb. Želijo, da bi Hrvaška postala čim bolj prilagojena osebam, ki imajo posebne potrebe in da bi ustvarili čim boljše pogoje za njihovo aktivno vključevanje in enakopravno udeležbo v družbi. Treba je preprečevati kakršnokoli diskriminacijo in spoštovati dostojanstvo in interese teh oseb. V zadnjem času se pogosteje uporablja izraz izobraževalna vključenost ali vključevanje vseh ljudi v izobraževanje. Glavni cilj izobraževalne vključenosti ni le vključevanje otrok v sistem rednega izobraževanja, ampak tudi zagotavljanje in uresničevanje pogojev, ki omogočajo neprekinjen proces izobraževanja otrok s posebnimi potrebami.

Po zadnjih podatkih, ki jih je objavil Hrvaški inštitut za javno zdravje je na Hrvaškem 511.850 invalidov, od tega je 307.934 moških (60 %) in 203.916 žensk (40 %). Vsega skupaj invalidi predstavljajo na Hrvaškem 11,9 % celotnega prebivalstva. Od tega jih ima 4,8 % motnje v duševnem razvoju, 29,6 % pa jih ima večkratne motnje, ki prispevajo k slabši funkcionalnosti te osebe. Večina invalidov (80 %) živi doma pri družini, 17 % jih živi samih, 0,5 % jih ima rejnika ali skrbnika, 0,57 % invalidov pa živi v zavodu. Motnja v duševnem razvoju je najpogostejša oblika invalidnosti (66 %). Takšne osebe potrebujejo ustrezno prilagojeno obliko izobraževanja, in dodatno strokovno pomoč s strani defektologov, logopedov, psihoterapevtov itd.

➔ Neformalno izobraževanje oseb z motnjami v duševnem razvoju je posledica vsakodnevnih dejavnosti v delovnem okolju, v družini ali v prostem času in se običajno ne konča z izdajo uradnega dokumenta. Vključuje različne oblike pridobivanja znanja in spretnosti, ki vključujejo spontane oblike učenja in se odvijajo v vsakdanjem življenju.

Skozi zgodovino so bile osebe z motnjami v duševnem razvoju večinoma degradirane in prikrajšane, pogosto označene kot nezaželene. Želeli so jih ločiti od ostale družbe in zato so jih večinoma obravnavali v obliki segregacijskega sistema. V 60-ih letih prejšnjega stoletja pa je prišlo do pomembne spremembe v

odnosu do invalidnosti in njene razlage. Medicinski model invalidnosti se je postopoma spremenil v socialni model. Cilj tega modela ni bil več terapija in zaščita pred ostalimi, ampak popolna vključenost oseb z motnjami v duševnem razvoju v družbo z uveljavljanjem vseh njihovih pravic. Tako se krepi tudi pravica do življenja oseb z motnjami v duševnem razvoju v skupnosti.

Da bi ljudem z motnjami v duševnem razvoju omogočili polno udeležbo v družbi in uveljavljanju pravice do življenja v skupnosti, so številne razvite države sveta začele aktivno razvijati politiko de-institucionalizacije, z razvojem ustreznih služb za podporo življenja v skupnosti. Na Hrvaškem je bil dosežen napredek zlasti v procesu vključevanja oseb s posebnimi potrebami, ki se je začel leta 1997. Narašča število storitvenih centrov, stanovanjske podpora za osebe z motnjami v duševnem razvoju in civilnih organizacije sestavljenih iz različnih strokovnjakov kot so defektologi, rehabilitatorji, socialni delavci, psihologi, zdravniki, medicinske sestre in drugi strokovnjaki, ki so potrebni za pridobivanje veščin za vsakdanje življenje v skupnosti. Problem pa je ta, da se te podporne skupine in storitve za vseživljenjsko učenje najpogosteje izvajajo v prostorih služb, ki te dejavnosti nudijo (večinoma se to odvija v mestu), zato so družine in ODČMD, ki niso vključene v takšne storitve prepuščene iskanju načinov, kako opravljati vsakodnevne dejavnosti. To je velik problem, ki se nanaša predvsem na družine in ODČMD, s kombiniranimi (intelektualnimi in fizičnimi) motnjami, ki večinoma živijo na podežlju ali slabo razvitih in revnih območjih, kjer teh organiziranih dejavnosti ni in morajo posledično vlagati več truda, finančnih sredstev in časa. Skozi dolgoletne delovne izkušnje UOSIKAZU smo ugotovili, da obstajajo neizkoriščeni potenciali za vseživljenjsko učenje v lokalnem okolju ODČMD, kar bi omogočilo večjo socialno vključenost. Vključevanje ODČMD v vsakodnevne družinske dejavnosti daje osebi občutek osebne vrednosti, omogoča, da oseba izraža, razvija svoje talente, neodvisnost in samostojnost in vzpostavlja skupne interese z drugimi ljudmi.

Največji vir informacij, za neformalno učenje je internet, saj ima ogromno e-platform, spletnih portalov z zanimivimi učnimi vsebinami, razna socialna omrežja. Ponujajo torej velik spekter pridobivanja znanj in zato bi lahko neformalno učenje v prihodnosti predstavljalo pomemben vir inovacij pri učnih metodah. Vzpostavitev sistema vseživljenjskega učenja za družine in njihove odrasle člane z motnjami v duševnem razvoju, ki se nanaša na vseživljenjsko učenje v svojem

domu pa je v končni fazi odvisna od njihovih lastnih interesov in realnih možnosti za uresničevanje družinskega vseživljenjskega učenja. Prav tako pa jih je pri tem potrebno podpreti. Zato je študija, ki je bila izvedena s projektom MeTURA, tako pomembna. Analize rezultatov te študije so zelo pomembne, ker zagotavljajo pomembne smernice za izvajanje vseživljenjskega učenja za ODČMD v njihovem domu. Za družine in ODČMD vseživljenjsko učenje ni le pridobivanje novih spretnosti in znanja, ampak tudi vključevanje v družbo, kar pomeni, da lahko prevzamejo večji nadzor nad svojim vsakdanjim življenjem.

4.1 ANALIZA VPRAŠALNIKA

Rezultati so pokazali, da skoraj vsi ODČMD, ki so sodelovali pri reševanju vprašalnikov živijo doma (95 %). Veliko jih vsakodnevno obišče dnevni center ali kakšno skupinsko dejavnost (55 %). Velika večina družin in ODČMD nima možnosti, da bi se udeležili dejavnosti, ki se izvajajo blizu njihovega doma (85 %). Najpogosteje naveden razlog, zakaj se družine ne udeležujejo dejavnosti, je bila oddaljenost od doma (to je izjavilo 11 družin). Večina družin in ODČMD je najbolj zainteresiranih za kuhanje (65 %), manj kot polovico družin pa zanima vrtnarjenje (40 %). Večina staršev pa je dejala (70 %), da se ne želijo udeleževati delavnic z ODČMD. Tisti, ki pa se delavnic radi udeležujejo, so dejali, da pridobijo veliko novega znanja in spretnosti. Večina se jih želi učiti kuhati in vrtnariti s praktičnim delom, kjer jih usmerja usposobljen učitelj/trener.

Ko smo vprašali ODČMD o njihovem najljubšem obroku, so se njihovi odgovori nanašali na preproste jedi in v večini primerov sami teh obrokov ne znajo pripraviti, se pa želijo naučiti, saj bi s tem postali bolj neodvisni.

4. 2 LITERATURA IN VIRI

Ministry for Demography, Minority and Social Policy - Establishing the Process, Deinstitutionalization in the Republic of Croatia - <https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/osobe-s-invaliditetom-i-starije-i-nemocne-osobe/osobe-s-invaliditetom-1740/proces-transformacije-i-deinstitucionalizacije-1708/utemeljenje-procesa/1772>

Law on Confirmation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (OG) - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html

Self-Advocacy Association, Project Paths 2 (Roads 2) - <http://www.samozastupanje.hr/nasi-projekti/pathways-2-2435/>
Adult Education Center Validus, Informal Programs, Personalized Planning - Creating a Better Future for People with Disabilities - <http://coovalidus.hr/neformalni-programi/>

Matilda Karamatić Brčić, University of Zadar, Department of Pedagogy (2011) - Purpose and goal of inclusive education

Ivana Batarelo Kokić i Tamara Kisovar-Ivanda, UDK: 374.7-056., Original Scientific Paper (2014) - Impact of Information and Communication Technology on Adult Education for Disabled Persons

Iva Kelava, High Technical School in Bjelovar, Professional Study of Nursing, Final Paper no. 40 / SES / 2013 - The Quality of Life of Persons with Special Needs in Inclusion System

5 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA VELIKA BRITANIJA

5.1 TRENUTNO STANJE V VB

Okoli 1.5 milijona ljudi v VB ima motnje v duševnem razvoju, od tega je odraslih oseb več kot 1.100.000 (okoli 2,16 % odraslih v VB in 862.995 odraslih, ki so delovno aktivne starosti). Okoli 350.000 ima težjo obliko motnje v duševnem razvoju in te številke še naraščajo, predvsem zaradi staranja prebivalstva. Večina (78 %) oseb z motnjami v duševnem razvoju nimajo podpore strokovnjakov in samo okolu 22 % uporablja storitve za invalidne osebe. Polovica oseb z motnjami živi doma, ostali živijo v varstvenih/rezidenčnih domovih, manjše število njih pa živi samostojno. Skupno jih okoli 77 % živi v neki obliki skupnosti in VB se je zavzela za nadaljne zmanjševanje števila oseb v bolnišnični oskrbi do leta 2027.

Samo ena od treh oseb z motnjami v duševnem razvoju sodeluje v neki obliki izobraževanja ali usposabljanja, v letu 2014/15 pa je bilo le malo ljudi (7, 500) na plačanem delovnem mestu, večina jih je delala manj kot 16 ur na teden. Ljudje z motnjami v duševnem razvoju imajo več potreb po zdravstvenem varstvu kot splošna populacija (približno 50% jih bo imelo vsaj en pomemben zdravstveni problem). Prav tako je veliko bolj verjetno, da bodo imeli težave z dieto in telesno vadbo; manj kot 10% odraslih z motnjami v duševnem razvoju se v podprtih nastanitvah prehranjuje zdravo in ukvarja s športnimi dejavnostmi.

5. 2 PODPORA V VB

V zadnjih letih se je v VB povečalo prizadevanje za zagotavljanje možnosti za samostojno življenje in delovno okolje v lokalnih skupnostih za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju in zlasti za njihovo premestitev premik odraslih iz bolnišnic v svoje domove in skupnosti. Prav tako je poudarek dan na zmanjševanju diskriminacije in zagotavljanju možnosti za plačano zaposlitev. Zagotavljanje pravic invalidov je postalo bolj specializirano, z ločevanjem pomoči invalidom na posebne kategorije invalidnosti. Skupine, kot so tiste z motnjami avtizma in Aspergerjev sindrom, zdaj postajajo prepoznane kot posebne invalidske skupine (ker na primer ne bodo vsi z avtizmom imeli težave z učenjem). Več odraslih z motnjami v duševnem razvoju zdaj živi z družinami,

kar je povzročilo večji pritisk na negovalce (7 od 10 družin, ki skrbijo za nekoga z težjimi in večplastnimi motnjami v duševnem razvoju, poročajo, da so dosegle ali se približajo prelomni točki zaradi pomanjkanja storitev kratkega odmora¹⁾) Več kot 50% družinskih negovalcev poroča, da porabijo 100 ali več ur tedenske skrbi za osebo z motnjami v duševnem razvoju, približno 75% pa jih skrbi za posameznika že več kot 20 let.

5.3 PRIHODNJI FOKUS - SPODBUJANJE SAMOSTOJNEGA ŽIVLJENJA IN SOCIALNE INTEGRACIJE

Poročilo Univerze Lancaster v letu 2008 je preučilo predvidene spremembe potreb po storitvah socialnega varstva od leta 2009 do leta 2026 odraslih z motnjami v duševnem razvoju v Angliji. Predvidevajo, da se bo število starejših z motnjami povečalo, prav tako naj bi se povečalo število mladih odraslih z zahtevnejšimi potrebami in motnjami v duševnem razvoju.

5.4 PRILOŽNOSTI IZOBRAŽEVANJA ZA ODRASLE DRUŽINSKE ČLANE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Vrtnarjenje in socialno in terapevtsko vrtnarstvo so dejavnosti, pri katerih sodelujejo ODČMD in, ki jim zagotavljajo socialne, poklicne in terapevtske koristi. Anketa, ki jo je izvedla institucija *Green Care Coalition* v letu 2017 za preučitev dobrobiti vrtnarjenja za zdravje in dobro počutje posameznika, je pokazala, da so bile osebe z motnjami v duševnem razvoju ena izmed najpogostejših skupin, s katerimi so sodelovale tovrstne organizacije (53%).

¹ Termin »Storitev kratkega odmora« označuje prosti čas, ki ga prejme skrbnik osebe z motnjami v duševnem razvoju

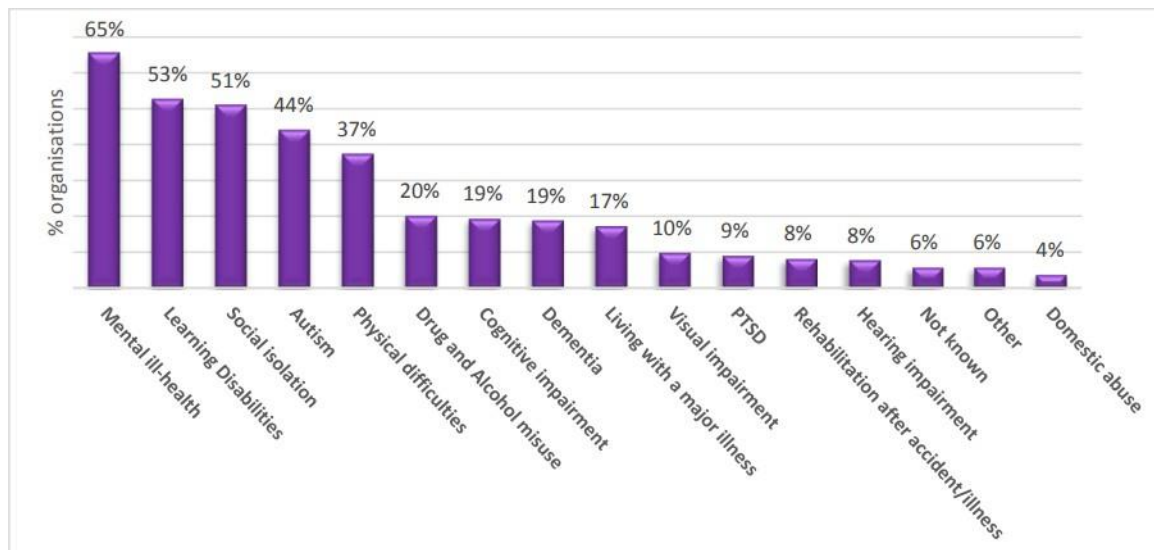

Figure 1: Kategorija uporabnikov storitev socialno varstvenih storitev

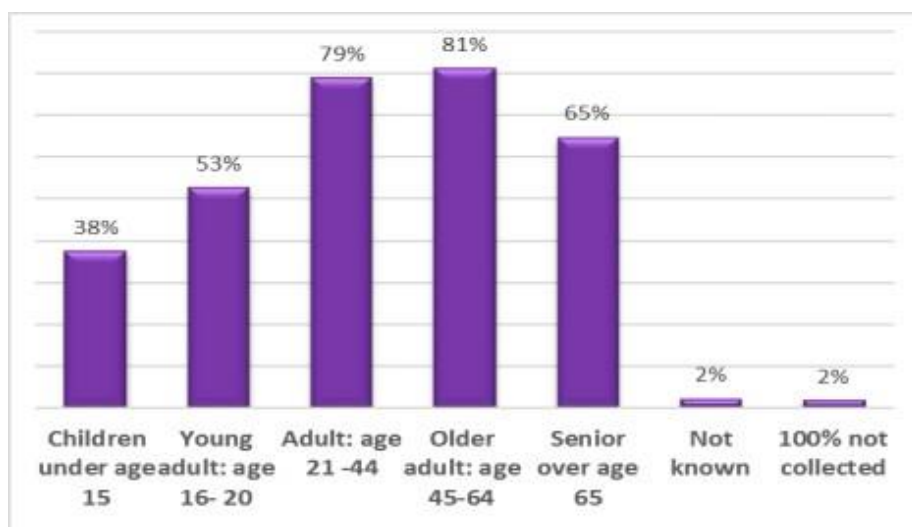

Figure 2: % organizacij z udeleženci v vsaki starostni kategoriji

Večina organizacij dela z odraslimi (starejšimi od 21 let), čeprav jih nekaj več kot polovica dela z mlajšimi odraslimi 16-21 let. 84 % organizacij dela z mešanimi starostnimi skupinami.

Podobno je raziskava oskrbovalnih kmetij, ki zagotavljajo vrtnarjenje ob kmetijstvu, v VB za leto 2017 pokazala, da 93 % kmetij dela z ljudmi z motnjami v razvoju in 86% s posamezniki z motnjami avtističnega spektra. Mnogi udeleženci imajo več

kot eno motnjo/invalidnost, večina vrtnarskih sej pa poteka z mešanimi skupinami invalidov za posameznike in ne družine.

Nekateri mlajši odrasli z motnjami v duševnem razvoju lahko ostanejo brezplačno v izobraževanju ali usposabljanju, dokler ne dosežejo 25 let, če je za njih to koristno. Številne višje šole za nadaljnje izobraževanje v VB imajo enote, ki delajo posebej s posamezniki z motnjami v duševnem razvoju. Pogosto zagotavljajo tečaje ali delavnice na področju kuhanja in drugih življenjskih veščin, nekateri pa tudi vrtnarjenje, vendar so te osredotočene na posameznike in ne na družinsko učenje.

5.5 POVZETEK VPRAŠALNIKA

Zbiranje podatkov

Organizacija Thrive uspešno sodeluje z različnimi posamezniki z motnjami v duševnem razvoju v vrtnarskih projektih v Readingu, Battersea in Birminghamu. Do sedaj te skupine še niso bile vključene v raziskavo, saj se vsi trenutno ukvarjajo z vrtnarjenjem na tedenski osnovi in bi bil vzorec zelo nereprezentativen. Najprej so stopili v stik s tremi lokalnimi šolami, ki imajo enote, ki delajo posebej za izobraževanje odraslih z motnjami v duševnem razvoju, in dve dobrodelni organizaciji, ki zagotavljata podporo posameznikom z motnjami v duševnem razvoju. Ker niso prejeli odgovorov iz teh stikov, so se približevali drugim organizacijam. Zahtevek je bil objavljen tudi na twitterju organizacije (ki mu sledi 6.500+ oseb), kar je dalo 5 novih dobrodelnih in skupnostnih skupin, ki so izrazile zanimanje in podporo. V celoti je bil vprašalnik poslan 16 organizacijam, ki delajo z odraslimi z motnjami v duševnem razvoju.

Žal do zdaj še ni bilo zbranih dovolj vprašalnikov, da bi lahko iz rezultatov naredili smiseln zaključek. Organizacija še zbira vprašalnike.

5.6 LITERATURA IN VIRI

- 1 NHS <https://www.nhs.uk/conditions/learning-disabilities/>
- 2 Mencap <https://www.mencap.org.uk/learning-disability-explained/what-learning-disability>
- 3 Nuffield trust <https://www.nuffieldtrust.org.uk/resource/adults-with-learning-disabilities-who-live-in-their-own-home-or-with-their-family>
- 4 Centre for Disability Research at Lancaster University
http://eprints.lancs.ac.uk/21049/1/CeDR_2008-6_Estimating_Future_Needs_for_Adult_Social_Care_Services_for_People_with_Learning_Disabilities_in_England.pdf
- 5 Learning Disabilities Observatory People with learning disabilities in England 2015: Main report
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/613182/PWLDIE_2015_main_report_NB090517.pdf
- 6 Guidance Learning disabilities: applying All Our Health
<https://www.gov.uk/government/publications/learning-disability-applying-all-our-health/learning-disabilities-applying-all-our-health> Updated 13 June 2018
- 7 BBC https://www.bbc.co.uk/news/health-47749025?intlink_from_url=https://www.bbc.co.uk/news/topics/ce1qrvlel4qt/learning-disability&link_location=live-reporting-story
- 8 Thrive (2018), *National Survey of Gardening & Horticulture Activities for Health & Well-being*, Green Care Coalition. Available at <https://greencarecoalition.org.uk/national-survey-of-gardening-and-horticulture-related-activities-for-health-and-wellbeing/>
- 9 Care Farming UK. (2017). Care Farming in the UK and Ireland: Annual survey 2016/17. Care farming. Retrieved from [https://www.carefarminguk.org/sites/carefarminguk.org/files/web_admin/Annual_care_farming_survey_2016-17 - full report .pdf](https://www.carefarminguk.org/sites/carefarminguk.org/files/web_admin/Annual_care_farming_survey_2016-17_-_full_report_.pdf)
- 10 local support for people with a learning disability <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2017/03/Local-support-for-people-with-a-learning-disability.pdf>

6 ZAKLJUČEK

Rezultati vprašalnika kažejo podobno situacijo v vseh sodelujočih državah; odrasli družinski člani z motnjami v duševnem razvoju (ODČMD) so zainteresirani za sodelovanje v aktivnostih vseživljenjskega učenja in bi se udeleževali tudi vrtnarskih delavnic in delavnic kuhanja. Po drugi strani pa se je izkazalo, da se večina njihovih staršev oz. ostalih družinskih članov ne bi udeleževala aktivnosti skupaj z njimi.

Razlog zaradi katerega se ODČMD ne udeležujejo aktivnosti VŽU je bil v vseh državah največkrat razdalja od doma tako, da lahko domnevamo, da bi bile aktivnosti, ki bi se izvajale v lokalnem oz. domačem okolju ODČMD, dobro obiskane. Izziv za nadaljnjo raziskovanje je, kako motivirati družine in ODČMD da sodelujejo v aktivnostih kar bo predmet raziskave v naslednjih fazah projekta MeTURA-Nazaj h koreninam.